

© Savet Evrope, 2021.godine. Ovaj nezvaničan prevod je urađen u okviru projekta "Podrška kosovskim* institucijama u borbi protiv torture, zlostavljanja i degradirajućeg tretmana lica lišenih slobode". Projekat su podržali Vlada Norveške i Savet Evrope. Ovaj prevod ni na koji način ne obavezuje Sud. © Council of Europe, 2021. Unofficial translation made under the Project on "Strengthening Kosovo* Institutions in Fight against Torture, Ill-treatment and Degrading Treatment". The project is funded by Norwegian government and the Council of Europe. This translation does not bind the Court.

© Conseil de l'Europe, 2021. Cette traduction non officielle a été faite dans le cadre de Project "Renforcer les institutions du Kosovo* dans la lutte contre la torture, les mauvais traitements et les autres traitements dégradants". Le projet est financé par le gouvernement norvégien et le Conseil de l'Europe. Cette traduction ne lie pas la Cour.

*Svaku odrednicu prema Kosovu, bilo da se radi o teritoriji, institucijama ili stanovništvu, u ovom tekstu treba razumeti u potpunosti u skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i bez prejudiciranja statusa Kosova

*All references to Kosovo, whether the territory, institutions or population, in this text shall be understood in full compliance with United Nations Security Council Resolution 1244 and without prejudice to the status of Kosovo.

* Toute référence au Kosovo mentionnée dans ce texte, qu'elle concerne le territoire, les institutions ou la population, doit se comprendre en plein conformité avec la Résolution 1244 du Conseil de Sécurité de l'Organisation des Nations Unies et sans préjuger du statut du Kosovo.

Tematski pregled – Pritvor i mentalno zdravlje

Mart 2020.

Ovaj tematski pregled ne obavezuje ESLJP i nije iscrpan

Pritvor i mentalno zdravlje

Vidi takođe tematske preglede [„Uslovi pritvora i postupanje prema zatvorenicima”](#) i [„Zdravstvena prava zatvorenika”](#).

„[Evropski] Sud [za ljudska prava] u više presuda je zastupao stanovište da pritvor lica koje je bolesno može otvoriti pitanja po članu 3. [Evropske] Konvencije [za zaštitu ljudskih prava, kojim se zabranjuje nečovečno ili ponižavajuće postupanje]... kao i da nedostatak primerene zdravstvene nege može predstavljati postupanje koje je protivno toj odredbi... Naročito kada se procenjuje da li su određeni uslovi pritvora inkompatibilni sa standardima utvrđenim u članu 3. mora se, kada je reč o duševno obolelim licima, uzeti u obzir njihova ranjivost i njihova nemogućnost, u nekim slučajevima, da se koherentno ili na bilo koji način žale zbog načina na koji na njih utiče određeno lečenje...

... [P]ostoje tri posebna elementa koja valja razmotriti u vezi sa kompatibilnošću zdravlja podnosioca predstavke sa njegovim boravkom u pritvoru: (a) medicinski status zatvorenika, (b) adekvatnost lekarske pomoći i brige koja mu se pruža u pritvoru, i (c) primerenost i celishodnost zadržavanja na snazi mere pritvora s obzirom na zdravstveno stanje podnosioca predstavke..." ([Sławomir Musiał protiv Poljske](#), Presuda od 20. januara 2009, stavovi 87–88).

[Aerts protiv Belgije](#)

30. jul 1998.

Podnosilac predstavke je uhapšen u novembru 1992. zbog napada koji je izazvao invalidnost njegove žrtve – bivšu ženu je napao čekićem. Do početka suđenja bio je smešten u pritvor u psihijatrijskom krilu zatvora. Podnosilac predstavke se posebno žalio na uslove pritvora u psihijatrijskom krilu tokom pritvora koji je sasvim kratko trajao kada je reč o licima kojima je potrebno psihijatrijsko lečenje.

Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) stao je na stanovište da u tom slučaju **nije bilo povrede člana 3.** Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). ESLJP je konstatovao da nije sporno da su opšti uslovi u

psihijatrijskom krilu o kome je reč nezadovoljavajući i da nisu podsticajni za delotvorno lečenje lica koja su tamo smeštena. [Evropski komitet za sprečavanje mučenja \(CPT\)](#) naročito je ocenio da standard nege koja se pruža pacijentima u psihijatrijskom krilu zaostaje za minimalnim prihvatljivim standardom sa etičkog i humanitarnog stanovišta i da dugotrajno produžavanje pritvora u tim objektima nosi sobom nesporni rizik od pogoršanja njihovog mentalnog zdravlja. Međutim, u ovom slučaju nije postojao nijedan dokaz da je pogoršano mentalno zdravlje podnosioca predstavke, a čini se da uslovi života u psihijatrijskom krilu nisu ni imali tako teške posledice po mentalno zdravlje kakve bi trebalo da budu da bi se u vezi s njima moglo otvoriti pitanje po članu 3. Konvencije. Tačno je da nije razumno očekivati da osoba koja je teško duševno poremećena iznese detaljan ili koherentan opis svega onoga što je pretrpela tokom pritvora. Međutim, čak i ako se prihvati da je anksioznost podnosioca predstavke bila prouzrokovana uslovima pritvora, i da se priznaju sve teškoće s kojima je on mogao da se suoči kada je opisivao način na koji je sve to uticalo na njega, ipak nije neopozivo utvrđeno da je podnosilac predstavke bio izložen postupanju koje bi se moglo okarakterisati kao nečovečno ili ponižavajuće.

Romanov protiv Rusije

20. oktobar 2005.

Podnosilac predstavke, lice obolelo od psihološkog poremećaja u vidu duboke disocijativne psihopatije, naročito se požalio zbog uslova pritvora i dužine boravka na psihijatrijskom odeljenju pritvorske jedinice, gde je ležao jednu godinu tri meseca i trinaest dana (od toga oko četiri i po meseca u manjoj ćeliji i 11 meseci u većoj ćeliji).

ESLJP je stao na stanovište da je u tom slučaju **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je ustanovio da uslovi pritvora ovog podnosioca predstavke, naročito teška pretrpanost i njeno pogubno dejstvo po blagostanje podnosioca predstavke, u kombinaciji sa dužinom vremena tokom koga je bio pritvoren u takvim uslovima, jesu predstavljali ponižavajuće postupanje. Iako nema ničega što bi ukazivalo na to da je postojala namera da se ponizi ili omalovaži podnosilac predstavke, ESLJP je ipak zaključio da su takvi uslovi pritvora morali podriti njegovo ljudsko dostojanstvo i pobuditi u njemu osećanje poniženosti i niže vrednosti.

Novak protiv Hrvatske

14. jun 2007.

Podnosilac predstavke se naročito požalio zbog toga što mu nije dok je boravio u pritvoru, pruženo odgovarajuće medicinsko lečenje njegovog psihijatrijskog stanja, posttraumatskog stresnog poremećaja.

ESLJP je zaključio da u tom slučaju **nije bilo povrede člana 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja), pre svega zbog toga što podnosilac predstavke nije dostavio nikakvu dokumentaciju kojom bi dokazao da su uslovi njegovog boravka u pritvoru doveli do pogoršanja njegovog mentalnog zdravlja.

Kucheruk protiv Ukrajine

6. septembar 2007.

Podnosilac predstavke, koji dugo boluje od hronične šizofrenije, posebno se požalio zbog toga što je trpeo zlostavljanje dok je boravio u pritvoru, pre svega u tom smislu što je bio u samici vezan liscama, kao i zbog toga što su uslovi pritvora i lekarska nega bili neadekvatni.

ESLJP je stao na stanovište da je u datom slučaju **bio povređen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). ESLJP je, pre svega, ustanovio da to što je podnosilac predstavke, inače duševno obolelo lice, bio sedam dana vezan liscama, bez psihijatrijskog opravdanja ili lekarskog tretmana mora smatrati nečim što predstavlja nečovečno i ponižavajuće postupanje. Osim toga, samica u koju su smestili podnosioca predstavke i to što su ga vezali liscama upućuju na to da domaće vlasti nisu obezbedile odgovarajuću zdravstvenu zaštitu i pomoć tom pritvoreniku.

Dybeku protiv Albanije

18. decembar 2007.

Podnosilac predstavke je lice koje boluje od hronične paranoidne šizofrenije i od tog oboljenja je lečen u raznim psihijatrijskim bolnicama čitav niz godina, a onda je 2003. godine

osuđen na kaznu doživotnog zatvora za ubistvo i nedozvoljeno posedovanje eksploziva. Smešten je u standardni zatvor, u kome je delio ćeliju s drugim zatvorenicima koji su bili zdravi i gde je tretiran kao svaki drugi zatvorenik. Njegov otac i advokat su se žalili vlastima da mu zatvorska uprava nije prepisala odgovarajući lekarski tretman i da se zbog toga njegovo zdravstveno stanje pogoršalo. Te njihove žalbe su odbačene.

ESLJP je stao na stanovište da je u tom slučaju bio **povređen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog i ponižavajućeg postupanja) pošto je ustanovio, pre svega, to da je podnosilac predstavke usled psihičkog stanja u kome se nalazi ranjiviji od prosečnog zatvorenika, kao i da mu je boravak u zatvoru morao pojačati osećanje patnje, uznemirenosti i straha. Činjenica da je albanska država priznala da je podnosilac predstavke tretiran kao i svaki drugi zatvorenik, bez obzira na specifično stanje njegovog zdravlja, takođe ukazuje na to da nisu ispunjene preporuke Saveta Evrope za postupanje prema zatvorenicima obolelim od duševnih bolesti. Osim toga, postupajući prema **članu 46.** Konvencije (obaveznost i izvršenje presuda) ESLJP je pozvao Albaniju da hitno preduzme sve neophodne mere da bi obezbedila odgovarajuće uslove u situaciji lišenja slobode, a naročito odgovarajuću zdravstvenu negu zatvorenicima kojima je zbog njihovog zdravstvenog stanja potrebna posebna nega.

Rupa protiv Rumunije

16. decembar 2008.

Podnosilac predstavke koji od 1990. pati od duševnih poremećaja i koji je zbog toga dobio potvrdu javnih vlasti da je invalid druge kategorije, tvrdio je da je dva puta (u januaru 1998. i od marta do juna 1998) bio pritvoren u nečovečnim i ponižavajućim fizičkim uslovima u policijskim stanicama.

ESLJP je stao na stanovište da je **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). Kada je reč o pritvoru podnosioca predstavke od 28. do 29. januara, ESLJP je, pre svega, konstatovao da je podnosilac predstavke noć pre hapšenja proveo u policiji, u prostoriji za zadržavanje, koja je bila opremljena samo metalnim klupama, očigledno nepogodnim za boravak lica koje ima takve zdravstvene probleme kakve je imao ovaj podnosilac predstavke, kao i da tom prilikom nije bio podvrgnut lekarskom pregledu. Imajući na umu ranjivost podnosioca predstavke ESLJP je smatrao da je anksioznost koja je neminovno bila izazvana takvim uslovima nesumnjivo bila dodatno pogoršana time što su ga čuvali isti oni policijski službenici koji su prethodno učestvovali u njegovom hapšenju. Kada je reč o pritvoru podnosioca predstavke od 11. marta do 4. juna, ESLJP je, pre svega, zaključio da s obzirom na poremećaje ponašanja koji su se kod podnosioca predstavke ispoljili neposredno pošto je zadržan u pritvoru i koji su se mogli pogoršati tako da on ugrozi sopstvenu ličnost, vlasti su bile u obavezi da što je pre moguće za njega organizuju psihijatrijski pregled kako bi se utvrdilo da li je to njegovo psihičko stanje kompatibilno s pritvorom, kao i koje terapijske mere treba preduzeti. U ovom konkretnom slučaju rumunska država nije dokazala da su bile neophodne mere fizičkog sputavanja (vezivanja okovima) koje su na podnosioca predstavke primenjene tokom njegovog pritvora u policijskoj stanici. Takvo postupanje je dodatno pogoršano time što podnosiocu predstavke nije pružena odgovarajuća zdravstvena nega s obzirom na njegovo ranjivo psihološko stanje, kao i činjenicom da se sve to dešavalo pred očima javnosti, pa je on bio primoran da se pred sudom pojavi u okovima.

Ślawomir Musiał protiv Poljske

20. januar 2009.

Podnosilac predstavke koji od ranog detinjstva boluje od epilepsije i kome su u skorije vreme dijagnostikovani šizofrenija i drugi teški mentalni poremećaji pritužio se, pre svega, da medicinska nega i lečenje koji su mu pruženi dok je bio u pritvoru nisu bili adekvatni njegovom zdravstvenom stanju.

ESLJP je ustanovio da uslovi u kojima je podnosilac predstavke bio lišen slobode nisu bili primereni ni za obične zatvorenike, a kamoli za osobu sa istorijom mentalnih poremećaja kojoj je potrebno specijalističko lečenje. Pre svega, to što vlasti tokom najvećeg dela vremena koje je podnosilac predstavke proveo u pritvoru nisu za njega obezbedile smeštaj u odgovarajućoj psihijatrijskoj bolnici ili pritvorskom objektu u kome postoji specijalističko psihijatrijsko odeljenje izložilo ga je nepotrebno opasnosti po zdravlje i moralo mu je izazvati stres i

anksioznost. Osim toga, vlasti su ignorisale preporuke Komiteta¹ o zatvorenicima koji pate od teških problema u vezi s mentalnim zdravljem. U celini uzev, neadekvatna lekarska nega i neprimereni uslovi u kojima je držan podnosilac predstavke očigledno su pogubno delovali na njegovo zdravlje i blagostanje. Zbog svoje prirode, dužine i težine, postupanje kome je podnosilac predstavke bio podvrgnut mora se okvalifikovati kao nečovečno i ponižavajuće. Takvim postupanjem **bio je prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). Osim toga, prema **članu 46.** (obaveznost i izvršenje presuda), s obzirom na težinu i strukturnu prirodu problema pretrpanosti i s obzirom na neadekvatne životne i sanitarne uslove u poljskim zatvorskim ustanovama koje iz toga proističu, ESLJP je stao na stanovište da se brzo moraju preduzeti neophodne zakonodavne i upravne mere kako bi se obezbedili odgovarajući uslovi boravka u zatvoru, naročito za one zatvorenike kojima je potrebna specijalistička nega zbog njihovog zdravstvenog stanja. Imajući na umu specifične okolnosti ovog predmeta i hitnu potrebu da se prestane sa kršenjem člana 3. Konvencije, ESLJP je dalje zauzeo stav da je Poljska dužna da u najkraćem mogućem roku obezbedi transfer podnosioca predstavke u specijalizovanu ustanovu koja će biti u stanju da mu pruži neophodno psihijatrijsko lečenje i stalni medicinski nadzor.

Raffray Taddei protiv Francuske

21. decembar 2010.

Podnositeljka predstavke koja je obolela od nekoliko različitih zdravstvenih poremećaja, uključujući anoreksiju i Minhauzenov sindrom (psihijatrijski poremećaj koji se odlikuje potrebom obolelog da simulira bolest), pritužila se zbog toga što je i dalje zadržana u pritvoru i što joj nije pruženo odgovarajuće lečenje za sve njene zdravstvene probleme.

ESLJP je utvrdio da je **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je, pre svega, ustanovio da je propust nacionalnih vlasti da u dovoljnoj meri uzmu u obzir potrebu podnositeljke predstavke za specijalističkom negom u prilagođenom objektu, kako je to nalagalo njeno zdravstveno stanje, u kombinaciji sa njenim transferima, uprkos njenoj posebnoj ranjivosti i dugotrajnoj neizvesnosti koja je nastupila nakon što je podnela zahteve za odlaganje izvršenja kazne, moglo da joj izazove patnju koja je premašila onaj neizbežni nivo patnje karakterističan za lica lišena slobode.

Cocaign protiv Francuske

3. novembar 2011.

Podnosilac predstavke, koji ima teške psihijatrijske probleme, odveden je u zatvor 2006. godine zbog pokušaja silovanja uz pretnju oružjem. U januaru 2007. godine on je ubio zatvorenika s kojim je delio ćeliju, a potom mu rasporio grudi i pojeo deo njegovih pluća. Nakon istrage koju su sprovedli zatvorski organi pokrenuta su dva postupka protiv njega, jedan disciplinski, a drugi krivičnopravni. Podnosilac predstavke je osuđen na 30 godina zatvora, s tim što se ne može uslovno otpustiti pre izdržanih 20 godina zatvora i uz obavezu da osam godina provede na lečenju. Takođe je osuđen na 45 dana boravka u disciplinskoj ćeliji. Podnosilac predstavke se pre svega pritužio da njegova osuda na boravak u disciplinskoj ćeliji (samici) i dalji boravak u zatvoru predstavljaju nečovečno ili ponižavajuće postupanje s obzirom na njegovo psihijatrijsko stanje.

ESLJP je zaključio da u datom slučaju **nije bilo povrede člana 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). ESLJP je, pre svega, istakao da se samo na osnovu podataka o bolesti podnosioca predstavke ne može izvesti zaključak da disciplinska mera koja mu je izrečena u vezi s boravkom u samici i izvršenje te kazne mogu predstavljati nečovečno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje kojim bi se kršio član 3. Konvencije. ESLJP je takođe naglasio da je podnosiocu predstavke trenutno obezbeđen odgovarajući medicinski nadzor, te da on nije podvrgnut teškoćama i naporima takvog intenziteta koji bi premašili neizbežni nivo patnje inherentan samom lišenju slobode.

Z. H. protiv Mađarske (Predstavka br. 28973/11)

¹ [Preporuka R\(98\)7](#) Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama u vezi sa etičkim i organizacionim aspektima zdravstvene zaštite u zatvoru, kao i [Preporuka Rec\(2006\)2](#) od 11. januara 2006. o Evropskim zatvorskim pravilima.

8. novembar 2011.

Podnosilac predstavke, koji je gluvo-nem, a ne koristi znakovni jezik niti zna da čita i piše i koji ima teškoće u vezi sa učenjem, naročito se pritužio na to da njegov pritvor u trajanju od gotovo tri meseca predstavlja nečovečno ili ponižavajuće postupanje.

ESLJP je stao na stanovište da je **prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). Uprkos naporima vlasti koji jesu za pohvalu, ali koji su zakasneli da se pozabave konkretnom situacijom ovog podnosioca predstavke, ESLJP je ustanovio da je njegov boravak u zatvoru i da pritom nisu u razumnom roku preduzete potrebne adekvatne mere doveo do nastanka situacije koja predstavlja nečovečno i ponižavajuće postupanje. Naročito ako se uzmu u obzir neminovna osećanja izolovanosti i bespomoćnosti koja proističu iz njegovog invaliditeta, kao i činjenica da on nije u stanju da shvati svoj položaj ni propisani zatvorski red, ESLJP je konstatovao da je podnosilac predstavke morao trpeti izuzetnu uznemirenost i osećati se inferiornim, naročito usled toga što je odsečen od jedine osobe (svoje majke) sa kojom može stvarno da komunicira. Osim toga, iako nije bilo dokaza koji bi potkrepili navode podnosioca predstavke da su ga drugi zatvorenici zlostavljali, ESLJP je konstatovao da se lice u njegovom položaju svakako mora suočiti s velikim teškoćama da na bilo kakav incident tog tipa, ako se on stvarno dogodi, skrene pažnju čuvarima, što bi kod njega moglo pobuditi osećaj straha i velike ugroženosti i opasnosti da će biti zlostavljan.

G. protiv Francuske (Predstavka br. 27244/09)

23. februar 2012.

Podnosilac predstavke, koji boluje od hroničnog psihijatrijskog poremećaja šizofrenog tipa, odveden je u pritvor i potom osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od 10 godina. Na kraju je porotni apelacioni sud utvrdio da ne postoji njegova krivičnopravna odgovornost. On je u predstavi, pre svega, naveo da od 2005. do 2009. nije dobijao odgovarajuće lečenje iako je njegov mentalni poremećaj takav da je nalagao da bude adekvatno lečen u psihijatrijskoj bolnici. Osim toga, podnosilac predstavke je tvrdio da je njegovo vraćanje u zatvor kad god bi mu se stanje popravilo predstavljalno nečovečno i ponižavajuće postupanje.

ESLJP je stao na stanovište da je u tom slučaju **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). Pozivajući se, pre svega, na [Preporuku Rec\(2006\)2](#) Komiteta ministara Saveta Evrope o Evropskim zatvorskim pravilima ESLJP je zaključio da je kontinuirano lišenje slobode podnosioca predstavke duže od četiri godine još više otežalo mogućnost da mu se obezbedi odgovarajući lekarski tretman koji je zahtevalo njegovo stanje i izložilo ga je teškoćama koje su po intenzitetu premašile onaj neizbežni nivo patnje inherentan boravku u zatvoru. ESLJP je takođe konstatovao da je to naizmenično lečenje podnosioca predstavke – delom u zatvoru, a delom u psihijatrijskoj ustanovi – i njegovo držanje u zatvoru očigledno omelo stabilizovanje njegovog stanja, što jasno svedoči da sa stanovišta člana 3. Konvencije on uopšte nije ispunjavao uslove da boravi u zatvoru. Osim toga, ESLJP je konstatovao da su same domaće vlasti opisale fizičke uslove pritvora u psihijatrijskom odeljenju zatvora, gde je podnosilac predstavke u nekoliko navrata boravio, kao ponižavajuće, što je moglo samo da pojača njegova osećanja patnje, anksioznosti i straha.

M. S. protiv Ujedinjenog Kraljevstva (Predstavka br. 24527/08)

3. maj 2012.

Podnosilac predstavke, mentalno oboleli muškarac, prvenstveno se požalio zbog toga što je bio zadržan u policijskom pritvoru u periodu kada je imao akutni mentalni poremećaj iako je svima bilo potpuno jasno da je on teško mentalno oboleo i da je njegovo stanje takvo da nalaže da bude hitno hospitalizovan i lečen.

ESLJP je stao na stanovište da je u tom slučaju **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) utvrdivši da je, iako se nije radilo ni o kakvom namernom policijskom zanemarivanju, dugotrajni pritvor podnosioca predstavke bez odgovarajućeg psihijatrijskog lečenja umanjio njegovo ljudsko dostojanstvo.

L. B. protiv Belgije (Predstavka br. 22831/08)

2. oktobar 2012.

U ovom slučaju radilo se o praktično kontinuiranom lišenju slobode između 2004. i 2011. godine muškarca s problemima mentalnog zdravlja koji je boravio u psihijatrijskim krilima

dvaju zatvora uprkos tome što su vlasti insistirale na potrebi da on bude smešten u objekat koji je prilagođen njegovoj patologiji. Podnosilac predstavke se prvenstveno pritužio zbog toga što je ustanova u kojoj je boravio bila neprimerena za smeštaj ljudi krhkog mentalnog zdravlja.

ESLJP je utvrdio da je u tom slučaju bio **prekršen član 5. stav 1.** Konvencije (pravo na slobodu i bezbednost) pošto je ustanovio da je usled sedmogodišnjeg boravka podnosioca predstavke u zatvorskoj instituciji, onda kada su se svi medicinski i psihijatrijski stručnjaci, kao i socijalni radnici i nadležni organi saglasili da ta ustanova nije prilagođena njegovom stanju ni mogućnosti rehabilitacije, uslovi u kojima je on bio lišen slobode bili inkompatibilni sa svrhom te mere. ESLJP je posebno naglasio da je trebalo da podnosilac predstavke bude samo privremeno smešten u psihijatrijsko krilo zatvora, dok su vlasti tražile instituciju koja bi bila bolje prilagođena njegovom stanju i rehabilitaciji. U suštini, vlasti su još 2005. sugerisale da on bude smešten u bolnicu, kao pacijent koji se leči. Sud je dalje ustanovio da je mesto na kome je on boravio u pritvoru bilo neprimereno i naročito je istakao da je terapijska nega koja mu je mogla biti pružena u zatvoru bila veoma ograničena.

Claes protiv Belgije

10. januar 2013.

U ovom slučaju radilo se o držanju mentalno obolelog seksualnog prestupnika, za koga je utvrđeno da ne podleže krivičnoj odgovornosti, u psihijatrijskom krilu običnog zatvora, bez odgovarajuće medicinske nege, koje je trajalo više od 15 godina.

ESLJP je stao na stanovište da je u tom slučaju **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je ustanovio da nacionalne vlasti nisu pružile podnosiocu predstavke odgovarajuću negu i da je on usled toga bio podvrgnut ponižavajućem postupanju. ESLJP je naročito konstatovao da je kontinuirano lišenje slobode podnosioca predstavke u psihijatrijskom krilu zatvora bez odgovarajuće medicinske nege i tokom veoma dugog perioda, bez ikakvih realnih izgleda za promenu, predstavljalo posebno veliku teškoću koja je uzrokovala njegovu patnju, čiji je intenzitet znatno premašivao patnju koju neminovno izaziva sam boravak u pritvoru. Kakve god da su bile prepreke koje su mogle biti prouzrokovane ponašanjem samog podnosioca predstavke, one nisu mogle da oslobode Državu obaveze koju je imala u odnosu na njega zbog same činjenice da je on bio u inferiornom položaju i nemoćan, što je tipično za pacijente u psihijatrijskim bolnicama, a još više za one koji su lišeni slobode u zatvoru. U svojoj presudi ESLJP je dalje naglasio da je položaj podnosioca predstavke u stvarnosti bio posledica jednog strukturnog problema: s jedne strane, podrška koja se pruža licima koja borave u psihijatrijskim krilima zatvorskih ustanova bila je neadekvatna, a smestiti ta lica u objekte van zatvora često nije bilo moguće ili zbog toga što nije bilo mesta u psihijatrijskim bolnicama ili zbog toga što merodavno zakonodavstvo nije dozvoljavalo vlastima nadležnim za mentalno zdravlje da nalože da takvi pacijenti budu smešteni u objekte van zatvora.

Vidi takođe [Lankester protiv Belgije](#), Presuda od 9. januara 2014.

Ticu protiv Rumunije

1. oktobar 2013.

Podnosilac predstavke je bio na izdržavanju kazne zatvora od 20 godina na koju je osuđen zbog učešća u oružanoj pljački u kojoj je jedno lice izgubilo život. On je u detinjstvu bolovao od oboljenja koje je izazvalo znatno kašnjenje u njegovom mentalnom i fizičkom razvoju. U predstavi se posebno pritužio na loše uslove u različitim zatvorima u kojima je bio na izdržavanju kazne, a naročito na pretrpanost zatvora i na nedostatke u lečenju koje mu se pruža.

U svetlu svih okolnosti ovog slučaja sagledanih u celini, a posebno imajući na umu uslove u kojima je podnosilac predstavke boravio na izdržavanju kazne ESLJP je zaključio da je **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). Pošto je ustanovio da su životni uslovi u ustanovama u kojima je boravio i u kojima i dalje boravi podnosilac predstavke izuzetno zabrinjavajući, ESLJP je konstatovao da ti uslovi, koji su neadekvatni za bilo koje lice lišeno slobode, moraju biti još više neadekvatni kada je reč o osobi kao što je ovaj podnosilac predstavke zbog njegovih problema sa mentalnim zdravljem i

potrebe da bude pod odgovarajućim medicinskim nadzorom. ESLJP je takođe konstatovao da se u relevantnim preporukama Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama, konkretno u [Preporuci br. R \(98\) 7](#) u vezi sa etičkim i organizacionim aspektima zdravstvene zaštite u zatvoru, kao i u [Preporuci Rec\(2006\)2](#) o Evropskim zatvorskim pravilima, ističe zalaganje za to da zatvorenici koji pate od teških problema na planu mentalnog zdravlja treba da budu smešteni u bolnički objekat koji je adekvatno opremljen i u kome radi adekvatno obučeno osoblje, koje će moći da im pruži odgovarajuću negu.

Bamouhammad protiv Belgije

17. novembar 2015.

Podnosilac predstavke, koji boluje od Ganserovog sindroma („zatvorske psihoze“), tvrdio je da je za vreme boravka u zatvoru bio podvrgnut nečovečnom i ponižavajućem postupanju koje se odrazilo na njegovo mentalno zdravlje. Takođe se pritužio da nije imao na raspolaganju delotvorne pravne lekove.

ESLJP je stao na stanovište da je **povređen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je ustanovio da je nivo težine koji je potreban da bi neko postupanje moglo biti smatrano ponižavajućim u smislu člana 3. bio premašen u slučaju ovog podnosioca predstavke. ESLJP je naročito ukazao na to da se u svim medicinskim izveštajima ukazivalo na potrebu da podnosilac predstavke bude pod psihološkim nadzorom. Međutim, njegovi neprestani transferi su takav nadzor onemogućili. Po mišljenju veštaka, njegovo već krhko mentalno zdravlje neprestano se pogoršavalo za sve vreme tokom koga je bio lišen slobode. ESLJP je zaključio da zatvorske vlasti nisu u dovoljnoj meri uzele u obzir ranjivost podnosioca predstavke, niti su njegov položaj sagledale iz humane perspektive. Osim toga, ESLJP je zaključio da je u ovom slučaju **bio prekršen član 13.** (pravo na delotvoran pravni lek) **sagledan zajedno sa članom 3.** Konvencije pošto je utvrdio da podnosilac predstavke nije imao na raspolaganju delotvoran pravni lek na osnovu koga bi mogao da iznese pritužbe po članu 3.

Murray protiv Holandije

26. april 2016. (Veliko veće)

U ovom slučaju radilo se o predstavlci čoveka koji je 1980. godine osuđen za ubistvo i koji je potom izdržavao kaznu doživotnog zatvora na ostrvima Kurasao i Aruba (deo Kraljevine Holandije) – sve dok nije pomilovan 2014. godine zbog pogoršanog zdravstvenog stanja; on se u predstavlci pritužio zbog toga što mu je izrečena kazna doživotnog zatvora bez realnih izgleda da će ikada biti pušten na slobodu. Podnosilac predstavke – koji je u međuvremenu preminuo² – isticao je, pre svega, da mu nije obezbeđen poseban zatvorski režim namenjen zatvorenicima koji imaju psihijatrijske probleme.

ESLJP je stao na stanovište da je u tom slučaju **bio povređen član 3.** Konvencije pošto je ustanovio da kazna doživotnog zatvora koja je podnosiocu predstavke izrečena *de facto* nije podlegala smanjenju. ESLJP je naročito konstatovao da podnosiocu predstavke nikada za vreme boravka u zatvoru nije obezbeđeno lečenje iako je pre nego što je osuđen na kaznu doživotnog zatvora, bio ocenjen kao lice kome je potrebno lečenje. Mišljenja domaćeg suda u kojima se taj sud usprotivio njegovom puštanju na slobodu pokazuju da je postojala čvrsta veza između insistiranja na riziku od toga da on ponovi krivično delo, s jedne strane, i nepostojanja lečenja, s druge strane. Sledstveno tome, u vreme kada je podneo predstavku Evropskom sudu, nijedna molba za pomilovanje koju je on podneo u praksi nije mogla da dovede do njegovog puštanja na slobodu. ESLJP je u ovom slučaju takođe naglasio da države imaju obavezu da zatvorenicima koji pate od zdravstvenih problema – uključujući probleme u vezi sa mentalnim zdravljem – obezbede odgovarajuću medicinsku negu.

W. D. protiv Belgije (Predstavka br. 73548/13)

² Postupak po njegovoj predstavlci pred ESLJP nastavilo je dvoje njegovih srodnika.

6. septembar 2016.

U ovom slučaju radilo se o seksualnom prestupniku s mentalnim poremećajima koji je lišen slobode i smešten u zatvorsko psihijatrijsko krilo na neograničeno vreme. Podnosilac predstavke se pritužio da je više od devet godina lišen slobode u zatvorskom okruženju bez ikakvog adekvatnog lečenja za svoje mentalno stanje i bez ikakvih realnih izgleda da će se reintegrirati u društvo. Takođe je naveo da su njegovo lišenje slobode i trajni pritvor nezakoniti. Na kraju je naveo da nema na raspolaganju nijedan delotvoran pravni lek pomoću koga bi mogao da se prituži na uslove pritvora.

ESLJP je stao na stanovište da je u tom slučaju **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je ustanovio da je podnosilac predstavke bio izložen ponižavajućem postupanju time što je više od devet godina lišen slobode u zatvorskom okruženju bez odgovarajućeg lečenja za mentalno stanje i bez izgleda da se reintegriše u društvo; to mu je donelo posebno akutne probleme i bol čiji je intenzitet premašio onaj neizbežni nivo patnje koji je inherentan svakom lišenju slobode. ESLJP je takođe zaključio da je ovde **prekršen član 5. stav 1.** Konvencije (pravo na slobodu i bezbednost) pošto je ustanovio da je time što je podnosilac predstavke od 2006. lišen slobode u objektu koji nije primeren njegovom zdravstvenom stanju prekinuta veza koja prema članu 5. stav 1. tačka (e) mora da postoji između svrhe i praktičnih uslova pritvora, a pritom je konstatovao da je pacijent smešten u zatvorsko psihijatrijsko krilo zato što je na delu strukturni nedostatak alternative (druge mogućnosti).

Osim toga, Sud je stao na stanovište **da je prekršen član 5. stav 4.** (pravo na hitno sudsko ispitivanje zakonitosti pritvora), kao i **član 13.** (pravo na delotvoran pravni lek) **u vezi sa članom 3.** Konvencije pošto je utvrdio da belgijski sistem kakav je postojao u predmetno vreme nije u praksi obezbedio podnosiocu predstavke delotvoran pravni lek za pritužbe po Konvenciji – drugačije rečeno, nije obezbedio lek pomoću koga je bilo moguće postići ispravljanje situacije u kojoj je podnosilac predstavke žrtva i sprečiti nastavljanje navodnih povreda prava po Konvenciji. Konačno, ustanovivši da je položaj u kome se našao ovaj podnosilac predstavke posledica strukturne manjkavosti karakteristične za belgijski sistem psihijatrijskog lišenja slobode ESLJP je, saglasno **članu 46.** Konvencije (obaveznost i izvršenje presuda) stao na stanovište da se od Belgije traži da organizuje svoj sistem psihijatrijskog lišenja slobode učinilaca krivičnih dela na takav način da se poštuje dostojanstvo tih lica lišenih slobode.

Rooman protiv Belgije

31. januar 2019. (Veliko veće)

U ovom slučaju radilo se o pitanju psihijatrijskog lečenja seksualnog prestupnika koji je od 2004. boravio na obaveznom psihijatrijskom lečenju uz lišenje slobode zbog opasnosti koju predstavlja, kao i o pitanju zakonitosti njegovog pritvora. Podnosilac predstavke se pritužio da mu nije obezbeđen nikakav psihološki ni psihijatrijski tretman koji nalaže stanje njegovog mentalnog zdravlja. Takođe je tvrdio da je on usled toga što ga ne leče, lišen perspektive za poboljšanje položaja i da je usled svega toga njegov pritvor nezakonit.

Veliko Veće je stalo na stanovište da se od početka 2004. do avgusta 2017. radilo o **povredi člana 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja), a da od avgusta 2017. nadalje **nije bilo povrede člana 3.** Veliko veće ESLJP je, pre svega, ustanovilo da nacionalne vlasti nisu obezbedile odgovarajuće lečenje podnosioca predstavke primereno njegovom zdravstvenom stanju od početka 2004. do avgusta 2017, kao i da je njegovo kontinuirano lišenje slobode bez realne nade za promenu i bez odgovarajuće lekarske podrške u periodu od oko 13 godina predstavljalo posebno veliku teškoću, što mu je nanelo bol čiji intenzitet nadilazi neizbežni nivo patnje inherentan svakom pritvoru. Nasuprot tome, Veliko veće ESLJP je stalo na stanovište da su od avgusta 2017. vlasti ispoljile stvarnu spremnost da poboljšaju položaj podnosioca predstavke preduzimajući konkretne mere, tako da više nije bio dosegnut prag težine koji je neophodan da bi se moglo govoriti o povredi člana 3. Veliko veće je takođe zaključilo da je od početka 2004. do avgusta 2017. **kršen član 5.** Konvencije (pravo na slobodu i bezbednost), a da od avgusta 2017. nadalje više **nema kršenja člana 5.** U tom smislu, Veliko veće ESLJP je posebno odlučilo da usavrši načela svoje sudske prakse i da razjasni značenje obaveze vlasti da obezbede lečenje licima kojima je izrečena mera obaveznog

zatočenja. ESLJP je potom zaključio da podnositelj predstavke od početka 2004. do avgusta 2017. godine nije bio lišen slobode u odgovarajućoj ustanovi koja bi mogla da mu pruži lečenje primereno njegovom stanju, kako to nalaže član 5. stav 1. Nasuprot tome, Veliko veće je ustanovilo da su relevantni organi izvukli neophodne zaključke iz prethodne presude veća od 18. jula 2017. i strukturisale sveobuhvatan „paket“ lečenja, što je navelo Veliko veće da zaključi kako od avgusta 2017. ta odredba više nije kršena.

Strazimiri protiv Albanije

21. januar 2020.³

U ovom slučaju radilo se o lišenju slobode čoveka koji je bio oslobođen krivičnopravne odgovornosti po osnovu svog duševnog oboljenja, ali je ipak boravio u zatvoru, a ne u zdravstvenoj ustanovi. Podnositelj predstavke se naročito pritužio zbog neadekvatnosti uslova u kojima boravi u pritvoru, uključujući sve ono što se odnosi na zdravstvenu negu. Takođe je naveo da je smešten u zatvor uprkos tome što su sudovi naložili da on bude smešten u zdravstvenu ustanovu, kao i zbog toga što mu nije pružena mogućnost da neki sud hitno ispita zakonitost njegovog pritvora; osim toga, naveo je i da mu domaće zakonodavstvo nije obezbedilo utuživo pravo na naknadu.

ESLJP je stao na stanovište da je u ovom slučaju **prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) zbog neadekvatnih životnih uslova u zatvorskoj bolnici u kojoj je podnositelj predstavke lišen slobode, kao i zbog nedovoljne psihijatrijske nege. Osim toga, ESLJP je zaključio da je **prekršen član 5. stavovi 1, 4. i 5.** (pravo na slobodu i bezbednost / pravo na hitno sudsko ispitivanje zakonitosti pritvora / utuživo pravo na naknadu), naročito zbog toga što je bio kontinuirano lišen slobode u zatvoru, a ne u zdravstvenoj ustanovi, kao i zbog toga što njegova žalba izjavljena na odluku o pritvoru čeka u postupku pred Vrhovnim sudom još od 2016. godine. Konačno, na osnovu **člana 46.** (obaveznost i izvršenje presuda), ESLJP je naročito istakao da albanske vlasti već dugo propuštaju da osnuju specijalizovanu medicinsku ustanovu za mentalno obolela lica lišena slobode na osnovu sudskih rešenja o obaveznom lečenju. Pošto je ustanovio da se time krše i unutrašnje pravne zakonske obaveze, što sve ukazuje na strukturni problem, ESLJP je takođe stao na stanovište da vlasti ne treba samo da obezbede da ovaj podnositelj predstavke dobija psihoterapiju, a ne samo lekove, nego treba i da formiraju odgovarajuću ustanovu za lica u takvom položaju.

Zatvorenici sa samoubilačkim sklonostima

Kudla protiv Poljske

26. oktobar 2000. (Veliko veće)

Podnositelj predstavke, koji je patio od hronične depresije i koji je već dva puta pokušao da izvrši samoubistvo, žalio se, pre svega, zbog toga što mu nije obezbeđeno odgovarajuće psihijatrijsko lečenje u pritvoru.

ESLJP je ustanovio da se pokušaji samoubistva ne mogu povezati ni sa kakvim uočljivim nedostatkom u postupcima vlasti i konstatovao je da su podnosioca predstavke pregledali lekari specijalisti i da mu je često pružana psihijatrijska pomoć. Iako ESLJP na taj način **nije** ustanovio da je **povređen član 3.** (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja), on je ipak naglasio da je saglasno toj odredbi Država dužna da obezbedi da način na koji se pritvor odvija ne izvrgne zatvorenika takvim teškoćama čiji bi intenzitet premašio onaj neizbežni nivo patnje inherentan lišenju slobode, kao i da zdravlje i blagostanje zatvorenika moraju biti na odgovarajući način obezbeđeni kroz pružanje tražene lekarske pomoći.

Keenan protiv Ujedinjenog Kraljevstva

3. april 2001.

Podnositeljka predstavke je pre svega tvrdila da je njen sin – koji je nekoliko godina s prekidima dobijao antipsihotike i čija je istorija bolesti obuhvatala i simptome paranoje, agresije, nasilja i namernog samopovređivanja – izvršio samoubistvo u zatvoru zbog toga što

³ Ova presuda će postati pravnosnažna pod okolnostima utvrđenim u članu 44. stav 2. (pravnosnažne presude) [Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava](#).

zatvorske vlasti nisu zaštitile njegov život, kao i da je bio izvrnut nečovečnom i ponižavajućem postupanju usled uslova pritvora koji su mu bili nametnuti.

ESLJP je stao na stanovište da u ovom slučaju **nije povređen član 2.** Konvencije (pravo na život), ustanovivši da nije očigledno da su vlasti propustile i jedan korak koji je razumno bilo moguće preduzeti. ESLJP je, pre svega, istakao da je dobro poznato da kod lica obolelih od šizofrenije postoji veliki rizik od samoubistva. Međutim, iako je bilo opšte poznato da je sin podnositeljke predstavke bio duševno oboleo, ESLJP nije dobio nikakvu zvaničnu dijagnozu šizofrenije koju je postavio psihijatar. Stoga ESLJP ne može da zaključi da je sin podnositeljke predstavke bio u neposrednoj opasnosti za sve vreme dok je bio lišen slobode, iako je sama promenljivost njegovog stanja nalagala da se on pomno nadzire. U celini gledano, zatvorske vlasti su takođe razumno reagovala na ponašanje sina podnositeljke predstavke kada su ga smestile u bolnicu i stavile pod nadzor onda kada je ispoljio samoubilačke tendencije. Međutim, ESLJP je ipak zaključio da je u ovom slučaju **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je ustanovio da to što nije bilo efektivnog nadzora nad stanjem sina podnositeljke predstavke i to što nije bilo odgovarajućeg psihijatrijskog doprinosa proceni njegovog stanja i njegovom lečenju ukazuje na postojanje ozbiljnih nedostataka u zdravstvenoj nezi koja se pruža duševno obolelom licu za koje se zna da je u opasnosti od samoubistva. To što mu je u takvim okolnostima kasnije izrečen niz disciplinskih kazni, koje su lako mogle ugroziti njegovu fizičku i moralnu otpornost, nije bilo kompatibilno sa standardom lečenja potrebnim kada je reč o duševno obolelim licima.

Gennadiy Naumenko protiv Ukrajine

10. februar 2004.

Podnosilac predstavke osuđen je na smrt 1996. U junu 2000. ta kazna je zamenjena za kaznu doživotnog zatvora koju on trenutno izdržava. Tvrdio je da je u vreme boravka u zatvoru od 1996. do 2001. godine bio izložen nečovečnom i ponižavajućem postupanju, pre svega tako što je neopravdano primoravan da uzme lek.

ESLJP je stao na stanovište da se tu **nije radilo o povredi člana 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). Koliko god delovao odbojno, ni za jedan metod lečenja ne može se, u načelu, reći da je u suprotnosti sa članom 3. Konvencije ako je ubedljivo dokazano da je taj metod bio neophodan. Na osnovu iskaza svedoka, zdravstvenog kartona i iskaza samog podnosioca predstavke, jasno je da on pati od teških duševnih poremećaja i da je dva puta pokušao da izvrši samoubistvo. Lekovi su mu prepisani kako bi se ublažili ti simptomi. S tim u vezi ESLJP smatra da je zaista za žaljenje to što zdravstveni karton podnosioca predstavke sadrži samo napomene opšte prirode na osnovu kojih nije moguće precizno utvrditi da li je on pristao na lečenje. Međutim, ESLJP je utvrdio da podnosilac predstavke nije predočio u dovoljnoj meri detaljne i verodostojne dokaze o tome da su ga vlasti, čak i bez njegovog pristanka, neopravdano primoravale da uzme lek. U ovom konkretnom slučaju, ESLJP nije imao pred sobom dovoljno dokaza na osnovu kojih bi mogao da utvrdi izvan razumne sumnje da je podnosilac predstavke bio primoran da uzme lek na način koji je bio u suprotnosti sa članom 3. Konvencije.

Rivière protiv Francuske

11. jul 2006.

Podnosilac predstavke se pritužio zbog toga što ga i dalje drže u zatvoru uprkos psihijatrijskim problemima koje ima – dijagnostikovano mu je psihijatrijski poremećaj sa samoubilačkim tendencijama i veštaci su izrazili zabrinutost zbog određenih aspekata njegovog ponašanja, pre svega, prisilne sklonosti ka samodavljenju – za šta je potrebno lečenje van zatvora.

ESLJP je stao na stanovište da je dalji boravak podnosioca predstavke u zatvoru bez odgovarajućeg lekarskog nadzora predstavljao nečovečno i ponižavajuće postupanje **protivno članu 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja). ESLJP je naročito istakao da je potrebno kada je reč o zatvorenicima sa teškim duševnim poremećajima i samoubilačkim tendencijama, primeniti posebne mere primerene njihovom stanju, bez obzira na težinu krivičnog dela zbog koga su osuđeni.

Renolde protiv Francuske

16. oktobar 2008.

U ovom slučaju radilo se o držanju u disciplinskoj ćeliji u trajanju od 45 dana i samoubistvu brata podnositeljke predstavke koji je bolovao od akutnog psihotičnog poremećaja koji je mogao dovesti do samopovređivanja. Podnositeljka predstavke je tvrdila da francuske vlasti nisu preduzele sve neophodne mere kako bi zaštitile život njenog brata i kako je to što je on smešten u kažnjeničku ćeliju u trajanju od 45 dana bilo prekomerno s obzirom na krhkost njegovog duševnog stanja.

Uprkos tome što je brat podnositeljke predstavke ranije pokušao samoubistvo i što mu je postavljendijagnoza duševnog poremećaja, uopšte nije vođena diskusija o tome da li on treba da bude smešten u psihijatrijsku ustanovu. Osim toga, nepostojanje nadzora nad njegovim svakodnevnim uzimanjem lekova takođe je odigralo određenu ulogu u njegovoj smrti. U takvim okolnostima ovog slučaja ESLJP je ustanovio da vlasti nisu ispunile svoje pozitivne obaveze u pogledu zaštite prava na život brata podnositeljke predstavke, čime su **prekršile član 2.** Konvencije (pravo na život). ESLJP je dalje ustanovio da je bio **prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja) zbog težine disciplinske kazne koja je izrečena bratu podnositeljke predstavke i koja je lako mogla da skrši njegovu fizičku i moralnu otpornost. On je u to vreme patio od duševnog bola i osećanja teskobe. Zaista, osam dana pre no što će umreti, njegovo stanje je do te mere zabrinulo njegovu advokaticu da je ona zatražila od istražnog sudije da smesta naloži da se izvrši psihijatrijski pregled kako bi se utvrdilo da li je on sposoban da boravi u kažnjeničkoj ćeliji. Prema tome, kazna koja je izrečena bratu podnositeljke predstavke nije bila kompatibilna sa standardima lečenja koji se zahtevaju kada je reč o duševno obolelom licu pa je predstavljala nečovečno i ponižavajuće postupanje i kažnjavanje.

Güveç protiv Turske

20. januar 2009.

Podnosiocu predstavke koji je u predmetnom vremenu imao petnaest godina suđeno je pred sudom za odrasle i proglašen je krivim za pripadništvo ilegalnoj organizaciji. Držan je u pritvoru do suđenja više od četiri i po godine u zatvoru za odrasla lica, gde mu nije pružena zdravstvena nega za psihološke probleme koje je imao i tokom tog perioda on je u više navrata pokušao da izvrši samoubistvo.

ESLJP je stao na stanovište da se tu radilo o **povredi člana 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja): s obzirom na uzrast podnosioca predstavke, dužinu pritvora koji je proveo u zatvoru za odrasle i činjenicu da mu vlasti nisu pružile odgovarajuću zdravstvenu negu niti su preduzele korake da spreče njegove više puta ponovljene pokušaje samoubistva, podnosilac predstavke je bio izložen nečovečnom i ponižavajućem postupanju.

Coselav protiv Turske

9. oktobar 2012.

U ovom slučaju radilo se o samoubistvu šesnaestogodišnjeg adolescenta u zatvoru za odrasla lica. Njegovi roditelji su tvrdili da su turske vlasti odgovorne za samoubistvo njihovog sina i da je istraga koja je potom vođena povodom njegove smrti bila neadekvatna.

ESLJP je stao na stanovište da je u datom slučaju **bio prekršen član 2.** Konvencije (pravo na život) i to kako u svom **materijalnom, tako i u svom procesnom aspektu.** ESLJP je ustanovio da turske vlasti, s jedne strane, ne samo da su bile ravnodušne prema teškim psihološkim problemima sina podnosioca predstavke pa su mu čak pretile disciplinskim kaznama za prethodne pokušaje samoubistva nego su i snosile odgovornost za pogoršanje njegovog duševnog stanja jer su ga držale u zatvoru za odrasle ne pružajući mu nikakvu medicinsku niti stručnu pomoć, što je sve dovelo do njegovog samoubistva. S druge strane, turske vlasti nisu sprovele delotvornu istragu kako bi se utvrdilo ko je i na koji način odgovoran za smrt sina podnosioca predstavke.

Jasinska protiv Poljske

1. jun 2010.

U ovom slučaju radilo se o smrti unuka podnositeljke predstavke za vreme izdržavanja zatvorske kazne na koju je osuđen zbog teške krađe. Podnositeljka predstavke je, pre svega, tvrdila da je njen unuk usled nemara zatvorskih vlasti bio u mogućnosti da ukrade lekove i

izvrši samoubistvo.

ESLJP je stao na stanovište da je u ovom slučaju **bio povređen član 2.** Konvencije (pravo na život) pošto je ustanovio da poljske vlasti nisu ispunile svoju obavezu da zaštite život unuka podnositeljke predstavke. ESLJP je naročito istakao da su zatvorski organi bili obavešteni o pogoršanju njegovog zdravstvenog stanja pa je trebalo legitimno da ga smatraju osobom kod koje postoji rizik od samoubistva, a ne samo da mu obnove recepte za lekove. U ovom konkretnom slučaju ESLJP je konstatovao očigledan nedostatak sistema koji je omogućio da lice koje prvi put boravi u zatvoru, koje je krhkog duševnog sklopa i kojem se zdravstveno stanje pogoršalo, uspe da sakupi letalnu dozu lekova bez znanja zdravstvenog osoblja nadležnog za nadzor nad uzimanjem tog leka, i da potom izvrši samoubistvo. ESLJP je takođe ukazao na to da se odgovornost vlasti ne svodi samo na izdavanje lekova nego se takođe sastoji u tome da se obezbedi da ti lekovi budu na odgovarajući način uzeti, posebno kada se radi o zatvorenicima sa duševnim poremećajima.

De Donder i De Clippel protiv Belgije

6. decembar 2011.

Podnosioci predstavke su roditelji mladog čoveka koji je bio na psihijatrijskom lečenju i koji je izvršio samoubistvo kada je smešten u deo zatvora namenjen zdravim zatvorenicima. Oni su se, pre svega, pritužili zbog pritvora svoga sina i zbog njegove segregacije. Osim toga, tvrdili su da je u takvim okolnostima moglo da se predvidi da će on izgubiti samokontrolu i pokušati da izvrši samoubistvo.

Iako je bio svestan napora belgijske države da pomogne sinu podnosilaca predstavke – koji je imao na primer mogućnost da pristupi specijalističkim klinikama gde je dobijao podršku i terapiju primerenu svome stanju – kao i velikih teškoća s kojima su se svakodnevno suočavali i suočavaju zatvorski organi i zdravstveno osoblje, ESLJP je ipak zaključio da se ovde radilo o **povredi člana 2.** Konvencije (pravo na život) u njegovom **materijalnom aspektu.** ESLJP je, pre svega, konstatovao da je sin podnosilaca predstavke bio lišen slobode prema Zakonu o socijalnoj zaštiti, koji omogućuje da lica na koja se on primenjuje ne budu podvrgnuta pravilima koja važe kod standardnog lišenja slobode, nego pravilima koja se odnose na obavezni prijem, tako da se tim licima može pružiti psihološka i zdravstvena podrška kakvu zahteva njihovo stanje. Pored toga, u odluci zamenika javnog tužioca kojom je on vraćen u zatvor precizno je utvrđeno da on treba da bude primljen u psihijatrijsko krilo zatvora. Prema tome, sin podnosilaca predstavke nikada nije trebalo da se nađe u delu zatvora koji je namenjen zdravim zatvorenicima. ESLJP nije mogao da pronađe nijedan dokaz koji bi sugerisao da istraga koja je u ovom slučaju vođena nije ispunila zahteve delotvorne istrage, te je stoga zaključio da **nije bilo povrede člana 2.** Konvencije u njegovom **procesnom aspektu.**

Ketreb protiv Francuske

19. jul 2012.

U ovom slučaju radilo se o samoubistvu vešanjem jednog narkomana u zatvoru. Podnositeljke predstavke – njegove sestre – tvrdile su da francuske vlasti nisu preduzele odgovarajuće korake da bi zaštitile život njihovog brata kada su ga smestile u disciplinsku ćeliju u zatvoru. Takođe su se pritužile da je disciplinska mera koja je određena njihovom bratu bila neprimerena njegovom duševnom stanju.

ESLJP je stao na stanovište da je **bio prekršen član 2.** Konvencije (pravo na život) pošto je ustanovio da francuske vlasti nisu ispunile svoju pozitivnu obavezu da zaštite pravo na život brata podnositeljki predstavke. ESLJP je, pre svega, konstatovao da je i zatvorskim vlastima i zdravstvenom osoblju u zatvoru moralo biti jasno da je on u kritičnom stanju, a njegovo upućivanje u disciplinsku ćeliju samo je još više pogoršalo situaciju. To je trebalo da navede vlasti da predvide njegovu samoubilačku nastrojenost budući da je nekoliko meseci ranije, kada je prethodni put bio smešten u kažnjeničku ćeliju, to već bilo uočeno, i to je trebalo da privuče posebnu pažnju psihijatrijske službe, na primer. Osim toga, vlasti nisu uvele ni neke posebne mere, kao što je odgovarajući nadzor ili redovni pretres, tokom koga je bilo moguće otkriti kaiš koji je on potom iskoristio da izvrši samoubistvo. ESLJP je takođe zaključio da je **bio prekršen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je utvrdio da određivanje disciplinske mere bratu podnositeljki predstavke u vidu smeštaja u disciplinsku ćeliju u trajanju od dve nedelje nije bilo kompatibilno sa nivoom tretmana koji je

trebalo primeniti prema licu s takvim duševnim poremećajima.

Udruženje za odbranu ljudskih prava u Rumuniji – Helsinški odbor u ime Ionela Garceae protiv Rumunije

24. mart 2015.

U ovom slučaju radilo se o mogućnosti da duševno oboleli zatvorenik pristupi odgovarajućem lečenju dok je boravio u zatvoru – on je u nekoliko navrata odveden u bolnicu radi hirurškog zahvata pošto je zabio sebi ekser u čelo, a takođe je pokušao da izvrši samoubistvo – kao i o teškoćama s kojima se suočila nevladina organizacija kada je posle njegove smrti pokušala da uloži delotvornu žalbu.

Zbog neefikasnosti istrage i vremena koje je vlastima bilo potrebno da utvrde sve okolnosti u kojima je nastupila smrt zatvorenika, ESLJP je ustanovio **procesno kršenje člana 2.** Konvencije (pravo na život). ESLJP je naročito istakao da je apelacioni sud utvrdio da istraga nije bila temeljna budući da tužilac nije dao odgovore na suštinska pitanja. Osim toga, samo tužilaštvo nije uzelo u razmatranje pritužbu za zlostavljanje u zatvoru koju je podnelo udruženje koje je podnosilac predstavke u ovom slučaju. Osim toga, ESLJP **nije utvrdio povredu materijalnog aspekta člana 2.** Konvencije zato što nisu postojali medicinski dokazi na osnovu kojih bi bilo moguće da se van razumne sumnje ustanovi odgovornost države.

Isenc protiv Francuske

4. februar 2016.

U ovom slučaju radilo se o samoubistvu sina podnosioca predstavke izvršenom 12 dana po prijemu u zatvor. Podnosilac predstavke se pritužio zbog povrede prava na život njegovog sina.

ESLJP je stao na stanovište da je u ovom slučaju **bio povređen član 2.** Konvencije (pravo na život) pošto je ustanovio da uprkos tome što su predviđeni unutrašnjim pravom, aranžmani na osnovu kojih se odvija saradnja između zatvora i zdravstvenih službi u pogledu nadzora zatvorenika i sprečavanja samoubistava ovde nisu funkcionisali. ESLJP je naročito ukazao na to da je lekarski pregled sina podnosioca predstavke neposredno pošto je primljen u zatvor predstavljao minimalnu meru predostrožnosti. Međutim, uprkos tome što je francuska država tvrdila da je sin podnosioca predstavke imao lekarske konsultacije, ona nije uspeła da predoči nijedan dokument koji bi potkrepio tu tvrdnju pa, prema tome, nije dokazala da je lekar uopšte pregledao mladića. S obzirom da mu nije predočen nijedan dokaz da je mladić odlazio u nadležnu zatvorsku zdravstvenu službu, ESLJP je zaključio da vlasti nisu ispunile svoju pozitivnu obavezu da zaštite pravo na život sina podnosioca predstavke.

Jeantv protiv Belgije

31. mart 2020.⁴

Podnosilac predstavke, koji je patio od psihološkog poremećaja i nekoliko puta pokušao da izvrši samoubistvo dok je bio u pritvoru pre suđenja u zatvoru Arlon u Belgiji, naveo je u predavci, pre svega, da belgijske vlasti u njegovom slučaju nisu preduzele odgovarajuće mere kako bi sprečile izvesnu i neposrednu opasnost da se njegovi pokušaji samoubistva materijalizuju. On se takođe pritužio zbog nedostatka odgovarajuće lekarske nege tokom pritvora na tretman kome je bio podvrgnut dok se nalazio u izolaciji i na nepostojanje delotvorne istrage.

ESLJP je stao na stanovište da je član 2. Konvencije (pravo na život) primenljiv u datom slučaju zbog toga što je sama priroda postupaka podnosioca predstavke (više puta ponovljeni pokušaji samoubistva) dovela njegov život u stvarnu i neposrednu opasnost. Međutim, ESLJP je daljom analizom zaključio da su mere koje su vlasti preduzele stvarno sprečile g. Žantija da izvrši samoubistvo pa stoga **nije bio prekršen član 2.** Konvencije. Međutim, s druge strane, ESLJP je zaključio da je **povređen član 3.** Konvencije (zabrana nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja) pošto je ustanovio da je podnosilac predstavke trpeo duševni bol ili teškoće čiji je intenzitet prevazišao neizbežni nivo patnje inherentan lišenju slobode, naročito zbog toga što mu tokom dva perioda provedena u pritvoru nije obezbeđen lekarski nadzor i lečenje, u

⁴ Ova presuda će postati pravnosnažna pod okolnostima utvrđenim u članu 44. stav 2. (pravnosnažne presude) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

kombinaciji sa činjenicom da je tokom tri dana bio smešten u ćeliju za izolaciju, što je predstavljalo disciplinsku meru uprkos tome što je on više puta pokušao samoubistvo. Osim toga, istraga koja je tim povodom preduzeta nije bila delotvorna.

Kontakt za medije:

Tél. : +33 (0)3 90 214 208